

'Spuitschadecommissie' spreekt met toxicoloog Tennekes over neonicotinen

Henk van der Scheer

Op 30 oktober j.l. vond een extra bijeenkomst plaats van de werkgroep 'Bestuivende insecten en gewasbeschermingsmiddelen en biociden' om de problematiek rondom neonicotinen eens door te spreken met dr. Tennekes (dr. Van der Sluijs was helaas verhinderd). Tennekes en Van der Sluijs zijn degenen die begin mei 2009 het publieke debat zochten met een stellingname in de NRC over de verontrustende aanwezigheid van neonicotinen in oppervlaktewater en de gevolgen daarvan op de bijenpopulatie. Namens onze vereniging namen Aat Rietveld, HB-lid, en Henk van der Scheer, voorzitter van de werkgroep, deel aan het gesprek. Gewoonlijk komt de werkgroep eenmaal per jaar bijeen om gevallen van spuitschade te bespreken.

Tennekes kreeg uitvoerig de gelegenheid zijn standpunt uiteen te zetten m.b.v. een powerpointpresentatie. In de discussie kwamen drie aspecten aan bod:

- de verontrustende aanwezigheid van imidacloprid (één van de neonicotinen) in het oppervlaktewater, waarbij in bepaalde gebieden het Maximaal Toelaatbaar Risiconiveau (MTR-norm) sterk wordt overschreden,
- de verschillende normen die gehanteerd worden in verband met verontreiniging van oppervlaktewater, en
- de abnormale sterfte van bijenvolken die zou worden veroorzaakt door de aanwezigheid van imidacloprid.

Vervuiling van oppervlaktewater

De vervuiling van oppervlaktewater wordt gemeten door de waterbeheerders waar- onder de waterschappen. De gegevens worden landelijk in kaart gebracht als Bestrijdingsmiddelenatlas door het Centrum voor Milieuwetenschappen van de Universiteit Leiden. Niet alle waterschappen zijn even actief. In het westen van ons land wordt meer gemeten dan in het oosten en zuiden. Dat vertekent het beeld op de landkaart. Tennekes baseert zich op metingen uit 2006. Duidelijk is dat er voor imidacloprid in tamelijk veel gevallen een sterke overschrijding van de MTR-norm wordt waargenomen. In de bijeenkomst noemt ook de vertegenwoordiger van de

Wat doet de 'Spuitschadecommissie?'

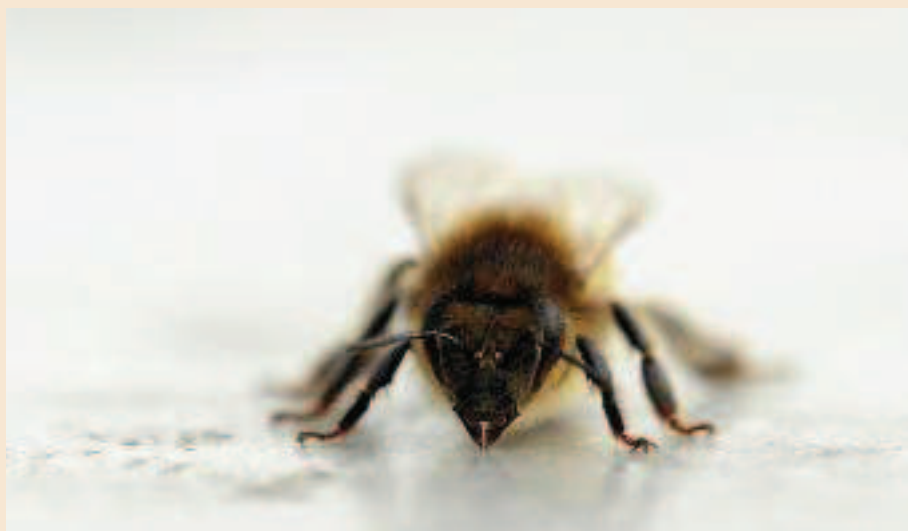
De overheid heeft de taak om toelatingen van gewasbeschermingsmiddelen te evalueren op bijwerkingen zoals spuitschade bij bijen. Die taak is gedelegeerd aan de Plantenziektenkundige Dienst (PD) van het Ministerie van Landbouw. Om die taak te kunnen uitvoeren werd in 1990 een werkgroep opgericht waarin momenteel verschillende overheidsagentschappen en organisaties zitting hebben. Dat betreft in alfabetische volgorde: Algemene InspectieDienst, Artemis (de vereniging van producenten van biologische bestrijders), Bijen@wur, College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden, DLV Plant (voorlichting gewasbescherming), LTO-Nederland, Nederlandse BijenhoudersVereniging, Nefyto (overkoepelende organisatie voor gewasbeschermingsmiddelenfirma's) en Plantenziektenkundige Dienst. De werkgroep evalueert eenmaal per jaar de spuitschadegevallen en zoekt oplossingen voor onverwachte problemen op gebied van bijwerkingen, met name spuitschade. Vandaar de door imkers veel gebezigde naam 'Spuitschadecommissie'.

bestrijdingsmiddelenindustrie dit zorgelijk en slecht voor het imago van die industrie. Uit oogpunt van de gemeten vervuiling en overschrijdingen van de MTR-norm is ondertekenen van de petitie 'Stop de bijensterfte' begrijpelijk.

Normen

Momenteel wordt de Nederlandse MTR-norm vervangen door Europese normen volgens de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW), maar ook volgens die normen vertoont imidacloprid overschrijdingen. Uit de discussie wordt duidelijk dat deze normen berusten op laboratoriumstudies en dat vervolgens met grote veiligheidsfactoren rekening wordt gehouden, d.w.z. dat uiteindelijke normwaarden een flinke factor lager worden vastgesteld. Daardoor zijn deze normen vaak laag. Het College voor de toelating van bestrijdingsmiddelen en biociden (Ctgb) hanteert bij de toelating van middelen de

zogenaamde Toelatingsnorm. Deze wordt anders vastgesteld en is gebaseerd op meer uitgebreide studies. Daarin worden gegevens uit veldonderzoek meegenomen en voor de toepassing – waarvoor en hoe een middel gebruikt mag worden – wordt gekeken naar relevante organismen. Gaat het om een insecticide, dan wordt altijd gekeken naar insecten die in het water leven en het effect op gevoelige groepen moet worden getoetst. Dit leidt tot normen die hoger liggen dan de MTR-norm. Vanaf 1 september 2009 wordt in de beoordeling voor toelating onderscheid gemaakt in kavelsloten en grotere waterlopen. Kavelsloten worden beschouwd als onderdeel van het agrarisch gebied en daar geldt nog steeds de Toelatingsnorm. Voor grotere waterlopen hanteert het Ctgb de, lagere, MTR-norm. De verwachting is dat hierdoor bepaalde toelatingen van imidacloprid zullen worden ingetrokken. Overigens zijn niet alle neonicotinen

giftig voor bijen en hommels en verschilt de afbraaksnelheid aanzienlijk. Net als de werkgroepleden is ook Tennekes van mening dat de toelatingen van neonicotinen voor coating van zaden het gebruik van bestrijdingsmiddelen duidelijk verminderen. Die toepassingen zijn weinig vervuילend en bij goede behandeling van het zaad zijn er geen effecten te verwachten op de bijenpopulatie.

Abnormale sterfte van bijenvolken

Tennekes meent dat de sterke uitbreiding van de toelatingen van imidacloprid in 2004 en de daarmee gepaard gaande toename in gebruik van dit middel de oorzaak is van de abnormale sterfte van bijenvolken. Kennelijk is hij niet bekend met het gegeven dat abnormale sterfte al optreedt sinds de winter 2002/2003. Daarnaast ziet Tennekes een verband tussen de hoeveelheid imidacloprid in oppervlaktewater in 2006 en het optreden van abnormale sterfte van bijenvolken in de winter 2007/2008. De werkgroepleden stellen dat de landkaartjes met die gegevens bij elkaar zijn gezocht en dat van een oorzakelijk verband geen sprake is. Gegevens over percentages abnormale sterfte in de winter 2006/07 of 2008/09 tonen geen verband met de hoeveelheid imidacloprid in het oppervlaktewater.

Besluit

De werkgroepleden besluiten om de belangrijkste zaken uit het besprokene puntsgewijs te noteren en naar de minister van LNV te zenden. Om bijensterfte tegen te gaan heeft goed en tijdig bestrijden van de varroamijt prioriteit. De aanwezigen spreken hun zorg uit over de aanwezigheid van imidacloprid in het oppervlaktewater, met name de soms sterke overschrijding van de MTR-norm. Een ander punt betreft de grote waarde die de werkgroep toekent aan het belang van biodiversiteit waardoor voldoende, goed voedsel (stuifmeel) voor de gezondheid van bijen beschikbaar komt. Ook wordt meer aandacht gevraagd voor onderzoek naar subletale (niet-dodelijke) effecten op bijen bij de toelating van bestrijdingsmiddelen. Dit overeenkomstig het standpunt van de NBV over neonicotinen, zie Bijenhouden juli/augustus 2009.

Openingstijden NBV

Het Algemeen Secretariaat van de NBV is gesloten van 24 december 2009 t/m 1 januari 2010. Wij zijn er weer 4 januari 2010. Het secretariaat is in het nieuwe jaar geopend van maandag tot en met vrijdag van 10.30-15.00 uur.

De winkel is op 24 december tot 15.00 uur geopend. Van 25 december 2009 t/m 1 januari 2010 is de winkel gesloten.

Met ingang van dinsdag 5 januari 2010 is de winkel weer geopend van 08.30-17.00 uur (dinsdag tot en met vrijdag).

Met ingang van 1 april 2010 is de winkel ook weer op de zaterdagochtend (tot 13.00 uur) geopend.

Alle medewerkers van de NBV:

Gerda Bogaards, Marga Canters, Marjan Hensen, Riet Oostendorp, Dolf Smits, Wout Spies, Jan van der Vliet en Dorien en Jeroen Vorstman wensen u prettige Kerstdagen en een goede en veilige jaarwisseling toe.

Inbinden 'Bijenteelt', 'Bijen' en/of 'Bijenhouden'

U leest op dit moment het laatste nummer van de derde jaargang van Bijenhouden, een uitgave van de NBV. Een manier om uw maandblad mooi te houden is door dit te laten inbinden. De NBV biedt alle lezers, evenals vorig jaar, de mogelijkheid om jaargangen van het maandblad Bijenhouden in te laten binden. De ingebonden jaargangen krijgen een donkergroene harde kaft met goudkleurige opdruk op de rug. U kunt ook nog jaargangen van het Maandblad 'Bijenteelt' en 'Bijen' laten inbinden.. **Om kostenverhoging tegen te gaan doet de binder het verzoek om alle nietjes voorzichtig uit de bladen te verwijderen. Levert u de maandbladen in mét nietjes dan zal er € 1,- per jaargang in rekening worden gebracht voor het verwijderen van de nietjes.** U heeft voor de maandbladen de mogelijkheid om per jaargang of per twee jaargangen in te laten binden.

Bijenteelt of BIJEN: één jaargang: €15,50 of twee jaargangen: €19,25; *Bijenhouden:* één jaargang: €19,- of twee jaargangen: €24,-.

Wilt u ervoor zorgen dat wij uw jaargang(en) vóór 25 april 2010 hebben ontvangen? U kunt deze sturen aan: Secretariaat NBV, t.a.v. Marga Canters, Grintweg 273, 6704 AP Wageningen. Afgeven in de winkel of bij een deponhouder die naar Wageningen gaat, óf bijvoorbeeld tijdens de Bestuivingsdag NBV op 16 januari 2010, tijdens de vergadering Groepen/HB op 20 februari 2010 óf tijdens onze Algemene Ledenvergadering op 24 april 2010 mag natuurlijk ook.

